

HELT SVART. Nord-Korea mangler nå alt, inkludert strøm. Nattetid er det helt svart. I sør glitrer det av lys. Folket i sør lever i frihet, de i nord i slaveri.

Mørkets land

Kronikk

STEIN RINGEN
professor i sosiologi og sosialpolitikk,
Universitetet i Oxford

Mangler alt. Foran meg et satellittfoto av Korea, nattetid. I sør glitrer det av lys. I nord er det helt svart, bare en svak lysstråle fra hovedstaden. Nord-Korea mangler nå alt, inkludert strøm. Sykebiler står hjelpeløse uten bensin og pasienter dras til sykehus på kjerre. New York Times meldte nylig om operasjoner under stearinlys og amputasjoner uten bedøvelse.

En grunn til at strømforsyningen har brutt sammen er at folk uten inntekt stjeler ledninger for kobber som byttemiddel på svartebørsen. Systemet i Nord-Korea har vært nærmest pengeløst. Arbeidere fikk kuponger via jobben for mat og klær for familien fra statlige distribusjonssentre. Nå er jobbene, kupongene og varene borte.

Uten strøm har folk ingen ting å gjøre om kvelden. De kan ikke lese eller se TV, og kinoer og kafeer er ute av drift. Voksne folk går til sengs i syvtiden for å kunne stå opp tidlig nok til å utnytte alt som er av dagslys.

Lukket land. Nord-Korea er et lukket land, det eneste i verden uten tilknytning til Internett og uten hverken post eller telefonforbindelse til Sør Korea. Det lille vi vet om livet i nord er det flyktninger kan fortelle. Den amerikanske journalisten Barbara Demick, som lenge var stasjonert i Seoul, har intervjuet en gruppe flyktninger over lang tid og flettet deres livsfortellinger sammen med en historisk og politisk analyse av mørkets land i en gripende bok, *Nothing to envy* (Granta, 2010). Tittelen er fra et av regimets propagandaslagord: Vi har ingen ting å misunne i verden.

Det er en beretning så hjerteskjærende at det er vanskelig å tro. Det er en banal sannhet at Nord Korea er et diktatur. Det er mye verre enn som så: Et system så forvridd av propaganda, desinformasjon og spionasje at fenomener som sannhet, fakta, tillit, tro, kunnskap ikke lenger eksisterer og hvor ødeleggelsen ikke bare er materiell men går dypt inn i hvert menneskes sjel og sinn.

Kjærlighetsforhold. Sentralt i Demicks bok er et flerårig kjærlighetsforhold mellom en ung gutt og en jente i byen Chongjin nord i landet. De måtte holde forholdet hemmelig, dels fordi heller ikke kjærlighet er en del av Nord-Koreas sosiale verden og dels fordi de ikke begge var av riktig sosial klasse. De var hverandre hengivne og hadde full tillit den ene til den andre, men kunne likevel ikke betro hverandre at de begge tvilte på regimet.

Piken i dette forholdet ble skolelærer. Hun forteller senere hvor smertelig vanskelig det var for henne å klare å forstå at i møtet mellom pensums fortelling om regimets fullkommenhet og barn som døde av sult, var det fortellingen og ikke barnas sult som var usannhet.

Til og med lederne tror på sin egen propagandistiske ideologi, skriver Stein Ringen. Her hylles Kim Jong-il.

FOTO: REUTERS

Flyktet. Hun flyktet omsider sammen med moren, en bror og en søster. To andre søstre ble igjen fordi de sammensvorne visste at de ikke ville bli med og derfor ikke kunne fortelle dem noe. Kort etter ble de to gjenværende og regimetro hentet en natt av hemmelig politi og forsvant i en fangeleir hvorfra ingen unnslipper. Deres menn fikk beskjed om å ta ut skilsmisse og glemme dem.

Nord-Koreanere flest vet ikke hvordan resten av verden ser ut. Om de selv sulter, tror de det er folket i Sør-Korea som lider under imperialismens åk. All informasjon er ubønnhørlig og uopphørlig propaganda. Portretter av Kim Il Sung og Kim Jong-Il er på alle bygg og i alle kontorer, i strengt reglementerte format for å sikre at de alltid dominerer. Alle hjem får portretter av lederne som de er forpliktet til å ha på en egen vegg uten andre bilder. Med portrettene kommer en egen klut som skal brukes til å holde dem rene og til intet annet. Sikkerhetspoliti inspiserer hjemmene.

Forvirring. Da Kim Il Sung døde i 1994 brøt det ut landesorg – dels ekte sorg, dels massehysteri og dels genuin forvirring over at den store leder var et menneske som kunne rammes av sykdom.

I hungerkatastrofen i 1998 døde opp mot to millioner, ti til tyve prosent av befolkningen avhengig av hvor i landet. Fru Song (en av Demicks informanter senere i Sør Korea) var regimetro arbeider og nidkjær nabolagsformann. I prinsippet en privilegert familie, men nå redusert til barkemel. Hennes svigermor var den først til å gå. Den gamle forfalt i dysenteri og døde på få dager. Fru Song ville stå opp kl. fem i håp om å finne ferske skudd av ugress fra natten som kunne være lettere å fordøye. Hennes mann, en betrodd journalist, kunne ikke løfte pennen han skrev med og mistet synet. Fru Song løper til markedet for å finne mat – tigge, stjele, hva som helst. Da hun kommer hjem var mannen død i sin seng. Kvinner varer lenger enn menn fordi de har mer kroppsfett å tære på. Hennes sønn flyttet nå hjem. Han var idrettsmann med veltrenet kropp som trenger mye energi, og dør derfor raskt. For øvrig er det de ærlige som dør først, de som ikke stjeler, snylter eller svindler.

Svartebørs. Det er en oppfatning at folk

i kommunistiske land mister evnen til å ta vare på seg selv fordi de blir vant til at staten ordner alt. Men i Nord-Korea utløste nøden oppfinnsomhet, og kommunistisk orden ble beseiret av kommers og svartebørs. Fru Song klarte seg ved å bake kjeks som det var mulig å selge. Fordelen med kjeks er at de tar kort baketid og derfor lite energi.

I familiene dør unge og gamle av sult, men på svartebørsen er alt å oppdrive – for den som har noe å bytte med. Etter sultkatastrofen svelget lederne sin stolthet og tok imot mathjelp utenfra, bl.a. fra USA. Hvordan hjelpen ble fordelt vet ingen, bortsett fra at den ble tatt hånd om av de militære. Mye havnet på svartebørs. Sultne Nord-koreanere kunne ikke forstå synet av rissekker med amerikanske flagg, flagg de aldri tidligere hadde sett uten sammen med bloddryppende bajonetter eller morderiske soldater.

Flyktninger. Det er altså takket være flyktninger at Demick har kunnet flette sammen sin såre beretning om livet i nord. Det er ikke mange som unnslipper, i Sør-Korea noen få hundre. Noen av disse gjør det godt i landflyktighet, særlig de som kommer fra eliten i nord, men for de fleste går det dårlig. Sørkoreanerne liker ikke sine klønete og primitive brødre og søster fra nord. Og de igjen er uten mental og sosial kapital som de kan mobilisere for å klare livet i et normalt samfunn.

Da Kim Il Sung døde, spådde mange eksperter regimets forfall. Men i Nord-Korea er det landet som forfaller mens regimet består. En grunn til det er en stående hær på en million soldater i en økonomisk orden hvor det militære kontrollerer alt av verdi (sikkert til syvende og sist også kobberet som småtyver stjeler fra strømmettet).

Pervers rasjonalitet. Det er lett å tro at Nord-Korea er vanviddets land, men det er feil. Her råder en pervers rasjonalitet hvor til og med lederne tror på sin egen propagandistiske ideologi om Nord-Korea som verdens siste gjenværende land med sann selvråderett. Heller ikke Sør-Korea ønsker gjenforening, som ville være uoverskuelig vanskelig og kostbart.

I Sør-Korea ble sult vendt til velstand og diktatur til demokrati på to generasjoner. De to Koreaer startet likt da halvøya ble delt i 1948. Nå lever folket i sør i frihet og de i nord i slaveri.

Markedsteori er et politisk fag

I et tilsvarende til meg 2. juli skriver økonomiprofessor Stein Østre at markedsteorien som undervises ved norske høyskoler og universiteter er en «upolitisk, empirisk teori». Det kan dessverre ikke bli mer feil. Skal vi ikke heller si «politisk, uempirisk teori»?

Markedsteori er et politisk fag, fordi det bygger på et grunnleggende, normativt (og dermed politisk) perspektiv om at en økonomi eller en sektor fungerer best i «likevekt i frikonkurranse». Den politiske implikasjonen er opplagt: Det meste kan løses med mer konkurranse og mindre stat. Dette er ikke en vulgærpolitisk, nyliberalistisk tolkning av faget, slik Østre antyder. Det er dette som utgjør hele likevektsperspektivets eksistensgrunnlag. Konkurransopolitikken har ført til en rekke kontraindustrielle tiltak i norsk meierisektor, apoteknæring, sykehussektor, luftfart, veivedlikehold og telemarked, for å nevne de viktigste.

Det er samtidig et uempirisk fag. Fordi faget nettopp ikke tar inn over seg at de landene som har gjort det stikk motsatte av det teorien anbefalte gjør det bedre enn de landene som gjorde det som læreboken sa. Eller fordi at etter veivedlikeholdet i Norge ble konkurranseutsatt steg kostnadene 60 prosent.

THOR EGIL BRAADLAND
samfunnsgeograf

Sakprosa i skulen

I Aftenposten 31. juli skriv Torgim Titlestad om boka *Sakprosa i skolen*: Det er «skandaløst at et slikt signalverk for skoleverket fjerner bunnplanken i norsk skriftkultur». Boka har ikkje med tekstar frå Midlalderen. Titlestad saknar ei grunngeving for dette.

Juryen som laga framlegget til sakprosa-kanon grunn gav utvalet slik: «Det er fleire forhold som peikar ut 1700-talet som eit høveleg startpunkt for norsk sakprosa; innslag av «det norske» som emne, differensiering av sjangrar, begynnande offentlegheit, gjennomkonfirmasjons- og skulefordriningane vert allmuert i sterkare grad integrert i skriftkulturen» (Norsk læraren nr 2/2009). Dette står også i teksten Titlestad siterer frå – og er i samsvar med tenkjemåten i det store oversiktsverket Norsk litteraturhistorie. Sakprosa frå 1750 til 1995.

I arbeidet med å løfte fram gode sakprosatextar til bruk i skulen står Titlestad for eit anna syn enn juryen på det utvalet som er gjort. Men kanskje er det også muleg å sjå at *Sakprosa i skolen* har kvalitetar det er verdt å trekke fram?

OVE EIDE
juryleiar, Landslaget for
norskundervisnings sakprosajury

«Nord-koreanere flest vet ikke hvordan resten av verden ser ut»

Debatt nett

Høyre inviterer til Hardanger-høring – hva mener du?

Følg debattene på ap.no/meninger

Si ;D på nett

Mer Si ;D? Følg «Si ;D-redaksjonen» på Twitter, eller besøk

www.sid.no